HE 38/2025 vp: sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Hyte-kertoimen muutokset

Pidämme hyvänä asiana hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perusteella kohdennettavan rahoituksen nostamista 1,5 %:iin (aiemmin 1 %), sillä hyteen panostamisella on pitkällä juoksulla positiivisia kerrannaisvaikutuksia. Tarvittavan lisärahoituksen irrottaminen asukasperusteisen rahoituksen osuudesta on perusteltua, sillä asukasmäärä vaikuttaa edelleen noin 13 %:lla alueiden rahoitukseen.

Hyte-kertoimen laskentavavan kannustavuuden lisääminen on kannatettava muutos. Hytekertoimen sisältämien 11 indikaattorin hyvinvointialuekohtaiset toteumat tulee olla hyvinvointialueiden nähtävillä siten, että jokaisen mittarin kehitystä on helppo seurata.

On hyvä asia, että hyte-kertoimen perusteella kohdennettavaa rahoitusta ei huomioida siirtymätasauksien laskennassa. Näin säilytetään hyte-toimintaan panostamisen kannustavuus myös niillä hyvinvointialueilla, joilla siirtymätasaus vähentää rahoitusta.

Onko hyte-kertoimen laskennassa tarvittavien indikaattorien laskennassa käytettävä data luotettavaa? Hyväksytäänkö tietojen jälkikäteistä täydentämistä kuten sote-rahoituksen tarvekertoimiin vaikuttavia päivityksiä?

Lakisääteinen päivitys terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon laskennallisten kustannusten painotuksiin

Esitämme, että painotusten päivitykset tehtäisiin kolmen vuoden sijaan kahden vuoden välein. Tällöin sektoripainot seuraisivat nopeammin kustannusten jakautumista sektoreiden kesken.

Aluekohtaisten terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon tarvekertoimien laskenta kahden vuoden tietojen perusteella

Tarvekertoimien laskenta kahden vuoden tietojen perusteella on kannatettava muutos. Se vähentää tarvekertoimien heiluntaa, joka puolestaan vähentää valtion rahoituksen määrän heilahteluja.

Pelastustoimen rahoitus

Pelastustoimen rahoituksen tulisi painottua enemmän palvelutarpeeseen ja palvelujen tuottamiin kustannuksiin kuin asukasmäärään. Pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 3 § mukaan pelastustoimen palvelutason tulee vastata kansallisia, alueellisia ja paikallisia tarpeita,

onnettomuusuhkia ja muita uhkia. Rahoituksen tulisi siten perustua nykyistä enemmän alueen riskeihin ja onnettomuusuhkiin.

Siirtymätasaus ja muita huomioita

Siirtymätasaus ja sen jääminen pysyväksi on epätasa-arvoinen ja rikkoo alueiden yhdenvertaisuutta tuottaa alueensa asukkaille heidän tarvettaan vastaavat soten ja pelastustoimen palvelut. Siirtyvätasauksen takia hyvinvointialueet eivät ole yhdenvertaisessa asemassa, koska osaa alueista rankaistaan hyvinvointialueuudistusta edeltävän ajan toiminnan tehokkuutta edistäneistä toimista. Kunnilta siirtyneet kustannukset eivät kerro koko totuutta kustannuksista, sillä soten ja pelastustoimen mukana on siirtynyt myös investointivelkaa. Samoin tulee huomioida, että hyvinvointialueiden toiminnan aikaiset kustannusnousut (TES-korotukset, inflaatio) ovat nostaneet kaikkien hyvinvointialueiden kustannuksia.

Siirtymätasaus toimii merkittävänä esteenä alijäämien kattamiselle hyvinvointialuelain 115 § mukaisesti. Mikäli Soiten rahoituksesta ei vähennettäisi siirtymätasausta, olisimme olleet ylijäämäinen hyvinvointialue jo vuonna 2024. Kuluvana vuonna olisimme noin 10 miljoonaa euroa ylijäämäinen ilman siirtymätasausta. Siirtymätasauksesta takia toivomme kahden vuoden lisäaikaa kumulatiivisten alijäämien kattamiseksi. Tämä mahdollistaa toiminnallisten muutosten viemisen hallitusti lävitse.

Kokkolassa 15. toukokuuta 2025.

Mikko Komulainen
Hyvinvointialuejohtaja

Helinä Saarela
talousjohtaja